

Edimese Mulgi märgi om vällä antu

Mulgimaal om kik kige paremb: kaup, tüü, elämuse. Nii asja om Mulgimaal tettu ja kannave mulgi vaimu. Nüüd saap kikke sedä mulgi värki ärä tunda Mulgi märgi järgi. Edimese Mulgi märgi anti vällä 21. märtsil Taageperä lossin.

Mulgi märgi saive omale siikörd Pajumäe talu, OÜ Polli möis, Mulke Crisps, Vanamöisa toitlustus, Mulgi Pruulikoda, Mulgi Kõrts, Mulgi segakuur ja ansambel Lõotsavägilase.

Mulgi märgi abige anname Mulgimaa oma kauba ja elämuse pakmisele uugu manu. Mulgimaa ettevõtja om joba aastit kuuntüüd tennu, käinu ütenkuun nii Eestin kui vällämaal laate ja messe pääl. Kigi nende kogumine üte kaubamärgi ala om järgmine samm selle kuuntüü man ja kindlaste avitep Mulgimaa ärksämbidel äridel rohkemb silmä paista ja kundesit löüda. Mulgi värk om ju uhkuse asi ja Mulgi märk om selle kinnituses.

Mulgimaa Arenduskoa juhatusesi Dmitri Orav üteli, et kuuntüü ettevõtjide ja Mulgimaa arenguorganisatsioon vahel om ollu tihe, a Mulgi märgige tahetes paku uusi võimalusi, kudas Mulgi asjast uvitet ettevõtja saas oma Mulgimaa peritolu vällä näidate. „Üits kindel märk om kotussege seot kaubapakmise man abis nii ärimeestele kui kigele, mes Mulgimaal tetäs: pidude, kodukandipäevä jne.

Indaje arvassive, et Lõotsavägilaste punt om Mulgi märki väärt. Pildi pääl om vägilase kohe pääle märgi kättesaamist üten Mulgimaa Arenduskoa juhatusesi Dmitri Oravege (kura kätt veere pääl). Pildi: Neil Viskov

Mulgi märgi võtve vastu kah Mulgi Pruulikoda iistvedäje Pille ja Lauri Vaiksaar. Nende vahel Dmitri Orav Mulgimaa Arenduskoast.

Sõna „mulgi“ om joba väige pallu tarvitet egät sorti äride, ettevõtmiste ja kauba nimen. Mulgi märgi omanigu saave oma peritolu viil rohkemb vällä tuvva, „könel Orav.

Mulgimaa Arenduskoa tegevjuht Anneli Roosalu sellät, et märgi luumise mõte om kitta Mulgimaa ettevõttit ja paku müügivõimalusi. „Sii kokku võis avite Mulgimaale uusi tüükotussit luvva,“ usk Roosalu.

Rokemb täadust Mulgi märgi ja selle saamise kohta saap kodulehe päält mulgimaa.ee.

Anneli Roosalu
Mulgimaa
Arenduskoa
tegevjuht

Mulgi kiil: Kristi Ilves

Margus
Põldsepp
Lõotsavägilaste
ansamble
nõnamiis

Om ju iki ää oma kodukotust kitta egäl puul. Ku me tahame inimestel midägi täädä anda – näituses tulep uus laat vällä või om konsert tulemen – sis saame nüüd sedä märki tarvitte ja kindlaste teeme sedä väige ää meelege. Oleme alati tennu ää meelege just kodukandi lugusit, a nüüd om märk küllen ja sedä enämb tahame vanu mulgi lugusit vällä otsi.

Indrek Palu
Mulgi röpse
tegi

Mulgi märk and tunde, et oleme oma kodukoha iist vällä ja pakume Mulgimaa kaupa üten tõiste mulkege. Sii om mede jaos uhkuse asi ja kindlaste avitep mulkel jälle rikkas saia, nagu na kunagi ollive.

Me pidime mitu ääd aastet vaeva nägeme, et oma kaup nättäves tetä ja paku sedä kundedele, kellele mede röpse mokka müüda om. Nüüd om asi joba raasike kergembes minnu. Küsseme märki ja saimegi. Ju mede teo ja tegemise kõneleve ende iist, ju me sis paistsime Mulgi märki väärt olevet. Om iki uhke tunne küll saia Mulgi märk kätte üten siaste kõvade tegijidege nagu Lõotsavägilase, Mulgi Pruulikoda ja tõise. Paneme märgi kindlaste oma röpsepakke pääle ja egäle poole mujale, kos ta vällä paistap.

Mulgi Kultuuri Instituuti juhatep Ave Grenberg

Sellest aastest om Mulgi Kultuuri Instituudil uus juhatep – Ave Grenberg.

Ennest tutvustep ta sedäviisi: „Ma tulli Mulgimaale eläme Pärnumaalt, kus pidäsi Sauga vallan viimäte pikält umanitaarnõunigu ammatit.

Õpnu ole ma nuursuutüütjes ja Talna ülikoolin sai õpit kah riigitäadust.

Mu vanavanembidel olli Ainja külän Mägede talu ja perästpoole lätsive na üten oma järentulejidege Karksi-Nuia ja Tõrva eläme. Latsepõlven olli ma üttepuhku

vanavanembide ja tädide man Mulgimaal.

Mulgi Kultuuri Instituudi juhi kotusse pääle ma kandidiirsi selleperäst, et miu senine tüü avaligun, era- ja mittetulundussektorin om mulle sellen ammatin toes.

Enämbjagu praegutsest tüüst om siandesama, ku mu eelmine tüü olli. Ma pia väige tähtsas kuuntüüd ja tahtmist selle nimel vaeva nätä.“

ÜM

Ave Grenberg.

Mulgi värk kand Mulgi märki

Nüid om sii sis oleme – mede oma Mulgi märk. Mõtte tekkumisest edimeste märke kätteandmiseni läits küll ulka aastit, aga nagu üteldes: kavva tettu kaunike.

Kristi Ilves
Toimendei

Muduki om märgi saajade kaup, muusika või teenus iki siandesama, nagu ta enne märgi saamist olli, aga märk and raasike mulgi vurhvi manu ja näitäs kundedele, et tegije esi om uhke, et na Mulgimaal tegutseve, ja köüt üte kandi ettevõtjit rohkemb kokku. Eesti inimene mõist järest rohkemb innate oma kaupa. Parembini ku sõna „Eesti“ kaubapaki pääl meelitem ostjtit „Lõune-Eesti“ ja sellest viil paremb om „Setumaa“ või „Võrumaa“. Innan om kah Saaremaa ja Iumaa kaup. „Mulgimaad“ olli nende kõrvan siamaani peris vähä näta-kuulda. Nüid pias sii asi akkame suurde sammege parembes mineme. Kes sis viil pias mede kaupa kitma ku mitte mulgi esi?

Önnes ei saa Mulgi märki egäüits, kes Mulgimaal tegutses või kellel kargas pähä sedä küsta. Märgi saaja piap täitmä oma nõudmise ja selläteme, mesjaos ta sedä märki taht. Märk andas vällä viies aastes ja sös jääp ettevöte märgist ilma või küsip sedä uvveste.

Tore om kah sii, et märki ei anda pallald neile asjule, mida and suhu pista või tarre tõsta, vaid ka näituses ansamblidele, kuurele ja töistele, kes oma mulgimiilside ja -kiilside tegemistege vaimu virge oiave ja tuju lustilises teeve.

Pikka iga Mulgi märgile ja ääd edesiminekut kigele mulgi värgile!

Mulgi kiilt om kõneldu tuhat aastet

Akadeemik Karl Pajusalu om Tartu Ülikooli eesti keele aaluu ja murrete provessur, üits mulgi sõnastigu ja mitme tõise murdesõnaraamatu tegije.

Pilt: Ilmar Kõverik

Sii aaste om kuulutet rahvusvaheliselt põliskeelte aastes ja Eestin eesti keele aastes. Miande kotus om põlitside keelde ja eesti kirjakeele vahepääl mulgi murdekeelel? Küsimuste pääle vastas keeletäädlane ja suur mulke sõber akadeemik Karl Pajusalu.

Kas mulgi kiil om kah põline kiil?

Põliskeelte aaste rahvusvaheline nimi om *year of indigenous languages*, selle all mõtelt ariligult luudusrahvaste kiili, nii kui om indiaanlaste keele või polüneesia keele. Om saket arvat, et pal't saami keele om Euruupan põliskeele, aga Läti säädusten om sama terminige kirjan liivi kiil. Põliskeele jaos om tähtse vanus – kui vana sii kiil' om –, kotus – kui kavva kiilt om sama kotuse pääl kõnelt – ja kultuur – kas keele kõneleje om põlitse elulaadi kandje ja oma rahvakultuuri oitje.

Lõuneesti kiilt om kõnelt Lõune-Eestin ligi kaits tuhat aastet ja lõune-eesti läänemurde ek mulgi murdekiilt Mulgimaal kindlaste tuhat aastet. Ku ka oma vana kultuuri ja selle sõnu alal oida, sis om mulgi kiil põline kiil küll.

Eestin om 2019 kuulutet eesti keele aastes. Kas ja kudas murdekeedel sellest kasu võis olla?

Eesti keele aaste kavan om ka ettevõtmisi eri maakonden. Kige rohkep olenep egä kandi oma pääleakkamisest, kui pallu murdele pühendet ettevõtmisi kõrraldets. Kultuuriministerium om küll põliskeelte aaste päätähelepanu ala võttan just murdekeele.

Mes sii mulgi kiil sis eesti keele kõrvan om – kas eesti keele tillike sõsar või kogundi ammu unetet vaaremä?

Eesti kirjakeele jaost om mulgi kiil üits tähtis juur. Sada aastet tagasi võtve keeleuuvendeje pallu vorme ja sõnu mulgi keelest kirjakiilde, ku na teive muudsat eesti kiilt. Aaluuliselt om mulgi kiil iidse lõune-eesti õimukeele, mida om nimetet ka ugala keeles, kenä mõdse tädär.

Siul tullu sii aaste vällä raamat “Eesti keele 100 aastat”. Kas sääl kah mulgi keelest juttu om?

Kahju küll, aga mulgi keelest om sääl peris vähä kirjutet. Päätähelepanu tullu eesti keele kui riigikeele pääle panna.

Mulgi keelest om kige rohkep juttu seosen keeleuuvendusege ja Oskar Looritsa keeleuuvendusliku rammati-kage. Loorits tõi eesti kiilde mitmit mulgi vorme, näituses mulgi rahvaluule keelest tunnet *nuks-* ek *nus-*vormi, nii ku 'ollus mul oma obene'. Sada aastet tagasi olli *nuks-*vormi eesti kirjakeelen tundmede, nüid om *nuks-*itemine peris arilik. Nii ää lühikse vormi akassive kuvvekümnendil aastil levime, ku televisiooni subtiitriten olli neid ää tarviteme akate.

Mesjaos meil üldse neid murdit ja põlitsit kiili vaja om alla oida? Pallu kergemb oles ju, ku kik kõneles ütten keelen ja saas üitstõisest aru.

Sii om rikkuse asi ja juurde oitmise asi. Ja esindest arusaamise asi kah. Murdekeelen om tallel aastetuhandide ja -sadade pikune kultuur, kodukotusse luudus ja kombe. Kik mede ende ja ilma mõistmine. Keele mitmekesisust piap oitma samamuudu ku luuduse mitmekesisust. Luuduse mitmekesisuse kadumine tiip elu mede ümmer vaeses ja viimäte me toidulavva kah lages, keele mitmekesisuse kadumine tiip enge vaeses. Ja jääp ka ahtepes arusaamine inimese keelest ja selle tarvitamise võimalustest üldiselt.

Siu uvi om kaduva keele, nagu näituses liivi kiil. Aga tegutset kah mede murretege. Kas sii tähendep, et saa aaste peräst mede murdit enämb ei kuule?

Ma looda iki, et kuulep. Võip olla, et mitti änäp egäpäävatsen tarvitusen, aga laule ja kultuuriperimuse keelen küll. Oles tähtis, et viil rohkep mulgi vorme ja sõnu saas eesti keele osas. Ma mälete, ku üliõpilase põlven käisi Mulgi küläden murret lindistemen ja keelejuhi nii kenäste mulle ütlive: „Tulekest siia lavva manu ja võtakest kuuki kah!“ Nii nende olek kui ka kiil olli sõbralik. Neid suuvkõne vorme võis akate eesti keelen kah tarviteme. 'Terekest' om kah jäänu arvas, arilik 'tere' või tsäutemine om tullu asemel. Ku mede keelen oles rohkemp pehmust ja äädust, oles sedä me süämen ja elun kah.

Küsse
Kristi Ilves

Mede vaimuperändus om elun ja kirjan

20. märtsil olli Talnan kultuuriperänduse edesikandjide ja oidjide tänupidu „Pärand elab!“. Oma kandi vaimuperändusest ollive kõneleme tullu kogukonde iistvedäje üle Eesti. Mulgimaa ja mulke iist olli vällän Piret Leskova, kes kand mede kandi vaimuperänduse tutvustuses ette Laande Alli luuletuse.

Vana asja saave auge vanas,
meil om sis antu au,
panna nii asja kirja.
Egäl asjal ju om
oma olek ja kuju.
Egäl asjal ju om
oma rõõm ja tusatuju.
Rõõmu om egäüits saanu
kamast, käkist ja karaskist,
vorstest, korpest ja pudrust.
Rõõmu om noortel ja vanadel
märtest ja kadrist.
Naise om korjanu
toomekorvi sissi rõõmu,
paastumaarjapäeväl joomu
verevet veinisõõmu.

Mehe om tõrtsuke mägingin
Mulgimaal torupilli,
aabjategije saanu käe villi.
Kust me tunnem om kodu,
oma kodu, oma kulla,
külä kümne seasta.
Tunnem sedä keele perrä,
tunnem sedä meele perrä.
Meil oo kuan korvisseppä,
meil oo taren pilliseppä,
köögin söögitegije,
taren ilutegije.

Mulgimaalt, Villandimaalt ja Soomaalt om Eesti vaimuperänduse nimekirja tettu kokku 16 sissikannet, neist 13 om Mulgimaalt. Vaate sissikandid www.rahvakultuur.ee/vkpnimistu/.

Üits mulk

Rasmus Kadaja – kange poiss Lõõtsavägilaste pundist

Üle 600 ülesastmise, 10 aastet õpmist Karksi-Nuia muusikakoolin, 5 aastet mängmist üle Eesti täädä-tuntu Lõõtsavägilaste pundin, 4 elülaati ansamblege, oma lõõtsalugude laat ja auind Kuldne Plaat – kik sii ja viil pallu rohkemb mahup Rasmus Kadaja 17 eluaaste sissi.

Kas mäletet, kunas sa edimest kõrda pilli kähen oidset?

Sis ma olli viil peris tillike. Sii olli viil enne sedä, ku ma Karksi-Nuia muusikakuuli õpma lätsi. Kodu tuudi vana lõõtsapill ja ma tundsi joba sis selle vastu suurt uvi. Kennigi sedä es mängi, pill tuudi näitämise jaos. Sedä pilli käis miu õpeteje Margus Pöldsepp kah vaatemen. Prilla om sii pill sõõrige miu kätte jõudan ja ma mängi sellege ütsinde kige rohkemb, sest sii pill ei kõla tõistege kokku ja sel om esieralik vana elü man. Selle pilli tei 1944. aastel Karl Ostra, kes olli August Teppo õpipoiss.

Mesperäst just lõõtsapill?

Lõõtsa näi ma latseian sünnipäevel ja selle pilli kõla akas mulle kohe miildime. Karksi-Nuia muusikakuuli minnen tahtsi ma kohe just lõõtsapilli õppi, a viil es saa, sest koolil es ole pilli ja mul tulli sii esi anki. Selleperäst ürijässi ma oma pilliõpmist akordiunige, mõne aaste peräst võti ma lisapillis vene karmoška ja 2014. aastel sai omale Teppotüüpi lõõtsapilli. Nõnda et Karksi-Nuia muusikakoolin ole ma õpnu kolme pilli. Muusikakooli lõpeti ma ärä 2016. aastel, a võta siiamaani lisa-aastit, käi sääl pilli mängmän ja laulman.

Kunas ja kellege olli su edime-ne avalik ülesastmine?

Sii olli 2009. aastel, sis kui ma olli alle Karksi-Nuia muusikakuuli lännu. Kigest puul aastet pääle muusikakuuli minekut astsi ma üles Karksi-Nuia muusikakooli jõulukonsserdil ja sääl mängsi ma akordiunit.

Kudas sa Lõõtsavägilaste pun-ti juhtusit?

Ma mängse muusikakoolin karmoškak, pääle miu õpsive sedä viil Andres Eelmaa ja Tobias Tae. Ja sis mede õpeteje Margus Pöldsepp mõtel, et võis meist pundi tetä. Talle miildis kohe selle ansamble kõla, sest sii tulet talle miilde Väikeste Lõõtsapilli-de Ühingu akatust. Meile kigile miildis ansamble tegemise mõte, sest ütten sõpruge om ju tore

mängi ja laulda. Ansambel Lõõtsavägilased luudi 2014. aastel ja sis ma olli 12-aastene.

Kunas ja kudas sa aru sait, et Lõõtsavägilase om just nõnda kuulsa ja oodet, nagu na om?

Ma sai aru, et me oleme tuntu sis, ku meid akati järest rohkemb esinemistele kutsma ja ku saali ollive täüs ja rahvas kitt peräst konsseriti.

Kudas sii kuulsan ansamblen mängmine om siu elu muutan?

Ma ole saanu manu pallu sõpru ja kokku saanu siaste inimestege, kellege kokkusaamist es mõista unengi nätä. Tõiste omavanustege kõrvuten om mul pallu vähemb vaba aiga, sest pruuve piap ju tubliste tegeme, et ennest vormin oida ja uusi lugusit õppi.

Õpit prilla Kitzbergi gümnaasiumi 11. lassin. Kudas las-sikaaslase ja kuulmeistre om selle suure muusikategemise pääle vaadenu?

Kik vaateve selle pääle äste. Enämbjagu om tuliangelise toeteje. Koolitüü ei ole mul muusika peräst kannatenu, senimaani ma ole jõudan iki kik ärä õppi.

Kudas ja kui pallu vanembe om sulle toes ollu?

Vanembe om mulle pallu toes ollu. Na avitive mul soete Teppotüüpi lõõtsapilli, mes ei ole odav löbu. Mia ole selle iist neile väige tänulik. Na om sõidutenu miu sinna, kus vaja, ja võistumängmistel toes ollu.

Minevaaste tulli sul vällä oma lõõtsalugude laat “Kadajane”.

Kas Lõõtsavägilastest om viil vähä?

Margus Pöldsepp käis vällä mõtte, et ma võis tetä oma laadi. Esmald ma pellässi, et ei saa sellege akkame ja ma ole ju viil nuur kah. A viimäte jäi ma peri ja sis küsseme Villändi lõõtsalubi käest, kas na tahas miu laadi vällä anda. Nemä ollive kah peri ja varsti ollivegi stuudiuua kinni pant ja tulli lindisteme minna. Juuni alguses sai laat valmis ja siiamaani ole ma selle kohta inimeste suust pallu ääd kuulu. Vägilastest ei ole vähä, a

Lõõtsavägilase 2. märtsil 2019 Villändin Perimusmuusika aidan oma 5. sünnipäevä tähistemen. Kura kätt vaadeten Rasmus Kadaja, Tobias Tae, Ott-Mait Pöldsepp, Andres Eelmaa ja Margus Pöldsepp. Pildi: Silver Tõnisson

oma laadi ma tei selleperäst, et lõõtsamuusikat viil rohkemb au sissi tõsta ja tetä sedäviisi suur kumardus kigile enne miu ollu ja nüüdsidele lõõtsamängjidele kah. Ja sii aaste 6. märtsil anti sulle ku uvvele tulejele Talnan kätte auind Kuldne Plaat. Kas mõistsit sedä uuta kah?

Sii aaste sai ma tõeste suure au osalises. Ku tulli kutse Kuldse Plaadi auinnapidule, sis ma arvassi kigepäält, et sii om liiga ää, et õige olla, ja kontrolsi kohe kik asja üle. Ma es taha usku, et miu edimene peris oma laat saap siandse suure auinna. Ma olli tõeste väige rõõmus sedä uudist kuulden ja siiamaani ei usu äste, et ma sai selle auinna.

Olet võistumängmistel kah kibe käsi.

Ma ole käinu palludel võistumängmistel. Üleriigilisel võistumängmistel Villändi perimusmuusika aidan võitsi ma 2017. aastel pääauinna. Haapsalu Rannalõõtsal sai ma 2017. aastel kah edimese koha. Televõistumängmistel „Rahvalõõts“ sai ma 2017. aastel tõise koha. Võrun om egä suvi August Teppole pühendet võistumängmine, kus mängive võidu pallald lõõtsapilli. Sääl ole ma neli aastet järest noorde arvestusen võitjas tullu.

Olet nüid kindlalt Eesti muusikakaardi pääl ja muusikameeste ihenotsan. Kas sii tiip siu elu kergembes või rassembes?

Rasmus Kadaja ja temä lõõtsapill. Nuur pilli- ja laulumis om joba peris oma laadi kah vällä andan ja selle iist uhke auinna saanu.

Ihenotsan olemine tiip elu rassembes, sest uusi tulejiti ja tegijiti tulep ju kik aig pääle ja ma pia latti kõrgen oidma. Kogu aig om vaja otsi uusi lugusit. Esieranis miildive mulle siandse luu, mida kennigi enämb ei mängi. Väige uvitev om kullete vanu üles võet ja ärä unetet lugusit ja peräst neid sis esi mängi. Inimestele miildip kah kullete lugusit, mida na enne kuulu ei ole.

Kas pääle muusika jääp aiga viil millegi muu jaos kah?

Ma käi korvpalli mängmän ja vahepääl jääp aiga esiki arvuti-mänge jaos.

Mida sa pääle keskuuli plaanit õppi?

Prilla ei ole viil vällä nuputen, mida ma tahas õpma minna. Ole mõtelnu, et õpis pilliõpetejes, a sii ei ole viil kindel. Võimalusi om ju pallu, ma ei ole viil otsust tennu. Miande muusikamiis sa tahas olla kümne aaste peräst?

Ma tahas olla siande muusikamiis, kelle pillimäng viap inimestel suu naarule, tiip tuju aas ja tuletet miilde vanu aigu.

Küsimuse ja mulgi kiil
Kristi Ilves

Pereäri PIP panep aiakraami purki

Pereäri PIP Foods tegutsep Mulgimaal ja tiip käsitsi salatit ja kastussit, mes passive äste nii makarone, kardulde ku liha kõrva, a om ää kah nõndasama purgist suhu pista. Purki pandas iki võimaliguld pallu värsket, puhast ja Eestist peri aiakraami.

Paar aastet tagasi luudu ettevõtet viave Priit Lõhmus ja Railika Toim, kik keedusse saave valmis pere koduköögin Karksi-Nuian, kus pere eläp mihe vanavanembide majan. Küük om muduki Veterinaarja Toiduametin kirjan ja järgi kontrollit. Esiki ettevõtte nimi PIP om perege seot – nii om esä ja kate latse nime edimese tähe.

“Kik sai alguse suvesalatist – me es levvä poodist siast salatit, mes oles ää rõmps ja annas värsket tunde, enämbjagu om iki siandse autise muudu, pehme. Akassime sis tegeme oma meele järgi keedussit. Paksime neid muduki oma sõprule kah ja nemä sis arvassivegi, et me võis neid müvvä. Säält edesi akassime aigapidi sedä mõtet ellu viima ja pruuvma, mes parembini vällä tulep,” kõnel Priit Lõhmus. Nii edimese aaste omgi

Pereettevõtet tulep kik tüü esi ärä tetä. Pildi pääl om perenaine Railika Toim oma kaubage Tartun Lõunakeskuse taluturu pääl.

Pilt: Priit Lõhmus

lännu katsetemise pääle. Esmald mõteldi kah peris värtsiste kastuste pääle, a pallald neid müvven ei elä ärä, kundesit om vähä. Nõnda tetäski nüid nii tulitsit lihakõrvatsit ku ariligumbit kah. Prilla om pakku näituses suvesalat, jõhvikasinep, tsillikurgi, sibulamuus, rabarberitšatni, letšo, Tulesõöm. “Nõnda pallu ku om inimesi, om ka suuve ja egäle kaubale om ostja. Mineve suvel osteti laatu pääl kige rohkemb jõhvikasinepit.

A ku eestlane tahap tsillit, sis iki tubliste. Kui panna, sis panna,” täap Lõhmus nüid.

Tüü om jagat sedäviisi, et miis tiip päämiselt keedusse valmis ja naine oiap papremajanduse kõrnan. Priitu om söögitegemine eluig uvitenu. Aastide iist om ta ollu esiki Tartun Itaalia resturanin kokk ja sellest aast om peri kah julgus eri asju pruuvi.

Ettevõtja elu ei ole miilakmine, a senimaani om paar mõistan oma äri sedäviisi aade,

et toetusi egä laene ei ole pidänu küsime. Sedä enämb piap muduki rahaasjel silma pääl oidma, et saas kah midägi uut osta ja äri edesi viia. Lähemb ja suuremb sihk om oma kaupa rohkemb reklaami. Sedä saap äste tetä üle Eesti laate ja messe pääl käien. Säält tulep sis purke päält kaase maha käändä, keedussit inimestele pakku ja kullete, mes na arvave. Muduki om vaja müügikotussit kah manu otsi.

Kuremarjasinep om kundele mokka müüdä.

“Aame oma asja aigapidi ja vaate, kudas lääp,” ütäl peremiis.

Joba prilla saap PIP Foods kaupa osta üle Eesti. Näituses Villändin Maksimarketist ja Talutoidu Aidast, Pärnumaal Pärnamäede pagariärist, Tartun ja Pärnun taluturu päält. Üle Eesti om purgikaup müügil Rimi “Talu toidab” lette pääl. Ja muduki saap kaupa telli ettevõtte e-poodist ja Facebooki kaudu.

Kristi Ilves

Maarjapäevä manu käive suure koogi, punane juuk ja valge rätt

25. märtsil peetes paastumaarjapäevä, mes tähistep talve lõppu ja keväde akatust. Maarjapäev om naistepühä, mida tähisteve kik: tüdrukku, neiude, nooriku ja naise.

Karksi kihelkonnas om naisi, kes om esiemäde kombit meelen pidänu ja tähisten paastumaarjapäevä kas või üt-sinde. 2013. aastest pääle peetes Karksin paastumaarjapäevä ütenukuun ja vana muudu. Et egä aaste oles midägi uut ja arivet, kutsutes akkajit naisi kõneleme elust ja olust. Külän om käinu laulja ja pillimängja, et saas ütenu laulda ja tantsi. Minevaaste kõnel Ly Laanemets luudusest ja sii aaste Piret Leskova mulke vaimuperändusest. Küdsätedes pannkuuke ja keedetes tiivett. Ütenukuun toimeten tunneve eri põlvkonde naise ütenteemisest rõõmu. Naise piave naisest olemit au asjas ja tuleteve miilde esiemäsit.

Sel päeväl om naistel tüütegemine ärä keelet. Ommuku tullas aigsaste üles, võetes linnupetet ja minnas ütenu töiste naistege päevä terviteme. Sellän piap

Maarjapäeväl seove Karksi naise punatse pagla puu külgi ja soovive endele ja omastele midägi ääd. Sii om nagu tillike ohvreand.

Pilt: Kai Kannistu

kindlaste oleme kõrt ja pähän valge rätt. Karksi ordulinnusse veeren oleva Vana Põrgukuupa alliku viige mõstas nägu puhtas, seotes soovipaela puu külgi, juvvas maarjapuna, küdsätedes kuuke, aetes naistejutte ja õhtu minnas kõrtsi.

Paastumaarjapäev om ku suveaa akatus ja sedä näitap kah käsk enne päevätõusu ülestulla. Kes sis kavva magap, om suvi otsa uimane ja laisk ja saap karuune (sii om seot uskmisege, et karu talveuni saap just sel päeväl otsa). Mida enämb keväde poole, sedä tähtsamb om näo

mõskmine. Sii avitep silmääde vastu, annap ilu, tiip palge noores ja siles, naise terves aastes ärksäs. Paastumaarjapäeväst akkap kah kevädine linnupette võtmine – ommuku ei või ilma söömäte vällä minna. Tulep võtta kasvõi pala leibä suhu, et lind sü ärä ei petäs. Inime saap

söögist väge. Selleperäst usutes, et suutäis leibä linnupettes om sama ää ku terve ommukusüük. Linnupete kaitsap inimest väl-lästuult tuleve alva iist. Rõövastege näidätes, ku tähtis päev sii om. Pähä pannas valge rätt ja selgä kõrt. Päevätõusu aal lauldas vanu mulgikiilsit päevä tervitemise laule. Asja manu käip kah tillike ohvreand (pagla sidumine puu külgi), sellege soovites ääd endele ja omadele. Ütitse lavva pääle pandas koogi ja punatse joogi ek maarjapuna. Koogi tetäs suure – et kapstapää suure kasvas. Maarjapuna juvvas selleperäst, et põse aaste läbi punatse oles. Söögi ja joogi kõrva kõneldes vanu jutte, lugusit luudusest ja aetes mudu naistejuttu.

Paastumaarjapäevä tähistemine Karksi kihelkonnas om kantu kah Eesti vaimuperänduse nimekirja. Vaate www.rahvakultuur.ee/Eesti_vaimse_kultuuriparandi_nimis_246

Kai Kannistu

Karksi-Nuia kultuurikeskuse juhateje

Mulgi kiil: Kristi Ilves

Mulgi naise Anna ja Salme Vabadussõan

Anna Kukele ja Salme Ilmetile vällä antu priisõidu piletide pääle om kah kirjutet, et na om Vabadusristi kavaleri. Pildi om peri Eesti Rahvusrhiivi päeväpildikogust.

Sii aaste saap sada aastet Eesti Vabadussõast. Nüüd om paras aig mõtelde kate Mulgi naise pääle, kes mitte pallald es käi üten meestege sõan, a saive selle iist kah riigi käest suure autasu – Vabadusristi. Nii naise ollive Anna Vares ja Salme Bergmann ja Vabadusristi anti neile mõlembile vapruuse iist.

Paistust peri **Anna-Marie Vares (peräst Kukku)** ast priitahtliguld rahvaväkke joba sõa edimestel kuudel – jaanuarin 1919, ku ta olli pallald 17-aastene. Om kõneldu, et Anna lõigas oma

juusse maha, ots endele vene sineli selgä ja kõnd sedäviisi Villändi linna müüdä. Oru uulitse nuka pääl tulli talle vastu miilits ja küsk paprit. Neid naisel es ole. Miilits viis sis leitu sõduri komandantuuri, et selges tetä, kes ta om. Sääl küsti temä nime. “Anna Vares,” kost neiu. Selle pääle akasive kik naarma. Siast asja es näe ju ammatimihe egä päev – nende ihen seis nuur neiu, kes taht esämaa iist võidelde. Komandantuuriin soovitedi Annal pidäde nõu kapten Rotschildige, kellele Anna kõnel, et ta tahas oma suu salavuses jättä. Kapten

arvas, et sös om vaja nime vahete, ja sedäsi saigi Anna Varesest Peeter Ronk. Ta saadeti tiinma 1. ratsapolgu sidekomandosse.

Enämbjagu temä tüüst olli sidepidämine eri üksuste vahel, mõnikörd tulli tetä mitu retke üte üüge. Temä ustav abiline nende käike aal olli obene nimege Tütär. Tütär olli just nõlege liinikust vällä saanu ja väige kehväke. Esmald eitusi Anna ärä, et talle nõnda vilets luum anti. “Sii jätt mu küll punaste kätte,” mõtel ta. A pääle oolast süütmist ja kosumist sai Tütrest tubli tüüluum.

Temä üksus olli taganu Munamäe lähikese Pulli-Hinno küllä. Egä üüse pidi Peeter Ronk sidet pidäme 5-6 kilumiitre kaugusen oleve 1. eskadronige. Kuna eskadronil oma obesit es ole ja televoniliine es saa üles panna, sis sõit ta kate üksuse vahel mitu kõrda üte üüge. Vabadusrist anti talle vapruuse iist, mida ta näidäs üles 20. märtsil 1919. Oma üksuse manu tagasi minnen trehväs ta kokku kate punatse ratsaniguge, kes talle pääle tormassive. Kähku panni Ronk püssi palge ja lask vainlaste poole, mille pääle nii ärä pagesive. Tänu temä julgusele es jää sidepidämine tähtsal aal katik.

Tõine kange naine, **Salme-Melanie Bergmann (peräst Peets, Ilmet)** es ürgä oma sõatiid mitte rahvaväen – temä olli salakulleje. Ta käis küläsit pidi ja uur täädust punaste liikmise ja laane kohta. Kik, mes ta vällä uur, kand ta ette kodukandi kaitsesalkele.

Bergmann sündüsi 1896. aastel Elme kihelkonna Leebiku vallan. Joba väige nooren ian olli ta oma kandin täädä-tuntu ku ää laskja. Ku sõda akas, läits ta üten kate velle, Ollimari ja Lembituge, ja sösare Lindage priitahtliguld kodu kaitsma. Ku rinne lähembele tulli, läits tääduse kullemine järest rassembles ja ohtligumbes. Om kõneldu, et neiu sai selle tüüge akkame nõnda äste, jusku oles ta sedä tennu joba aastit. Üttepuhku tulli tal oma vällänagemist muuta, et kodukihelkonna punatse tedä ärä ei tunnes. Temä lemmikvällänagemine olli vanaeide oma. Vana rääbale sellän, rätinuts silmini tõmmatu, kõnd ta küüräkil egäl puul, kus midägi tetti ja rohkemb rahvast kuun olli. Temä kogutu täädus avit eestlastel mitu kõrda võitu saia. Üitskörd, ku ta jälle võle välimusege

(siikörd tüülisest tüdruku rõövin) Tõrvan kõnd, näi ta täädetahvle ette kogunu rahvast. Lähembele minnen näi ta kuulutust, mes lubas kuulsa valgide nuhi Salme Bergmanni kättesaajale autasus ulka raha. Temä ende, ta esä, velle ja mitme tõise talupidäje nime ollive kirjan surma mõistetü inimeste nimekirjan.

1919. aaste algusen ast Salme priitahtliguld 3. jala-väepolku sanitaris. Ta võtt osa palludest lahingidest nii Punaarmee kui ildamb Landeswehri vastu kah. Ta olli julge naine, vedäs tihtipääle oma elu mängu pannen aavate saanu sõdurit tule alt ärä. Sedäviisi sai ta kaits kõrda aavate kah.

Vabadusrist anti talle kah lahingun üles näidät vapruuse iist. 30. mail 1919 läits ta üten sõduridege lahinguse Landeswehri vastu ja tõi tule alt ärä neid, kes ollive viga saanu. Üte surmavelt aavat sõduri tõi ta ärä, uulmede kuulipildjarahest, mes ümmerringi olli. Esi sai ta selle man põlvest aavate. Sedä tähele panemede sidus ta lahingumöllun sõduri aava kinni ja vedäs mihe säält tagalase.

Mõlembele naisele anti pääle Vabaduse Risti II Liigi 3. järgu ordeni viil 10 000 marka ja maad kah. Mõlembe küüditedi peräst Siberise ja mõlembe tullive säält tagasi kah. Omakse om kõnelnu, et nii Anna ku Salme usksive, et üitskörd oleme jälle vaba. Kahju küll, a kumbki kange mulgi naine es näe oma silmäge ärä sedä aiga, ku jälle akassive lehvmä sinimustvalge lipu. Anna-Marie Kukku kooli Villändin 1987. aastel ja Salme Ilmet 1979. aastel Aarike vigatsidekodun.

Anna Rinaldo
vana aa uurja

Mulgi kiil: Kristi Ilves

Koprast laiembeld ja Mulgimaal

2019. aastel loomass om meil valitu kobras. Sellel puhul koprast mulgi keelen mõni sõna poetede vast ei ole liiast. Jutuke om kokku pantu Eestin, Lätin, Soomen ja Karjalan ilmunu allikide põhjal, mille loetelu om lehe toemetejele teedä.

Meil om temä nimess kobras, koberus, piiber, Võrumaal vanaste majajas, Soomen *majava*, Lätin *bebrs*, Venemaal *bobr*, inglaster *beaver*, sakslaster *Bieber* jne. Kobras koha- ja muuden nimeden om meil üliarv, saman ku Lätin, Soomen ja Loode-Venen siiani säilinü. Iisaku kandin olla tedä Mall Hiiemäe teedä kutsutu padakonnas, mes om ütekõrage tabav ja suuperäne.

Viimätsist aastesadadest kõnelden om vast oluline teedä, et väärt karusnaha ja kopranõre pärast ollive kopra 19. saandi lõpuss Euroopan vähaste erandidege maha notitu. Eesti-Läti veere pääl lasti viimäne teedäolev kobras 1841 Koiva jõest, mujal Lätin ja Soomen vähä iljemb.

Enne Tõist ilmasõda nakati koprid mitmel puul jälle leviteme. Eestin eläve kopra jälle 1957. aastest, ku tuudi Valgevenest 5 paari ja lisass akassive mõne Pihkvamaal perit piuneri esi kah Kagu-Eestin levime.

Määndse kopra om ja kuis eläve?

Kopra moodustev eluaigsid paare. Vanapaar eläp endi paari aastel järglästege kuun. Kes saave suguküpsess, asuve mujale. Eluigä om kuni 30 aastet, aga luudusen poole lühemb. Vanalooma om meetrepikutse ja kaaluve kuni 30 kg, poja sügise 5 kg, aastese 10 kg.

Ütel perel om viikogu kaldast mõnesaa miitre jagu vai pikemb aesumatästege tähistet koduala oma tiiradade, toedulavade ja eluasemege.

Eluasemess om kõrgemben kaldan uru, märjeben roikist ja ossest mättide ja mudage tihendet pesäkuhila, vahel esiki tuakõrgutse. Uru viivä pesäst vette. Kus vett vähä, sääl rajave kopra paise ja kaabive pövvage sügävembele uusi

Sii kobras om pildi pääle jäänu Tarvastu kandin.

Pilt: Andres Almere

urige. Enämiku kopra aast võtt toedu varumine, süümine, rajatiste ja kaska kõrranoid. Parasiite välläugemisel om abiss mõlembe tagakäpä tõese varba lõhenenu kammküünisse. Karva võidmises kasutedes rasunäärmete nõret.

Kopra päävaenlastes om suurkiskja, koera ja inimse, poigile viin saarmas vai suur avi. Ku just ei ole innaaig vai äste rahuliku olude, sis käiäs pesäst vällän päämisel ämären ja üüse. Talve kõva külmäge ollaski pesän. Urgen ja viin om nii vaenlaste ku temperatuuri kõikmiste iist egäl aal ää varjul olla.

Toeduss om suvel päämisel rohttaime, näitusess tarna, angervass, suupihl, ubaleht jt. Viitaimist om tavalisembe undinua, vesikupp, vesiruu, pilliruug jt. Süümisess om kaldal toitumislavade, kalda all lühembe toitumis- ja varjeuru. Einä sisse tallave kopra suvel pallu tiiradu ja märjembe maa sisse kaevave puude parvetemises kanalid.

Talitoeduss om päämisel vette varutu puie-põõside kuur ja peenembe ossa. Sobivembe om aab, pajode ja kask, vahel sarapuu, pihlak, tooming jt, ädage lepp, kuusk ja määnd kah. Vii poole kaldu

puude variseve läbi närimisel tihti esi õigen suunan. Enämbeste langetedes peeniksuid, aga vahel esiki üle poole miitre jämmutsid. Peenembid osse veetes ambun.

Süvvä taht kobras päevän üle pääl poole kilu ja aasten veerand tonni ümbre. Kopra võeve esiki veerand tunni vii all tegutsede. Tagumise päkä ja varbavahede moodustev kopral kõrraliku ujulesta.

Talve lume ja külmäge toemeteve kopra päämisel pesän ja viin, kalda pääl käeve, ku om nälg. Kevädekuul joba remondites elämist ja paise. Tollege om ametin kik pereliikme. Veebruarin alanu innaaig om nüidses läbi. Tiinus kestep kolm ja puul kuud. Lehe- vai jaanikuun sünnip kopraemäl enämbeste kuni neli poiga, kes mahuve kõrrage temä nellä nisa otsa ärä. Piä kohe om poigil karvane kask sellän, amba suun ja silmä pään. Poigi imetedes 2-3 kuud, aga joba nädäli vanutse põnni ojove ja napsave piimäle esi taimi lisass.

Kui pallu meil koprit om?

Kopra kõrgaig olli 10-12 aastet tagasi, ku neid loendedi katekümne tuhande ligi. 2015, ku koprid viimäte vanaviisi loendedi, arvassive jahimihe

neid olevet üle 13 tuhande ja pesäkondi üle kate tuhande. 2018. aastel kopraloenduse kokkuvõtmine om keskkonnanagentuuril viil pooleli, aga jahimeeste mullutside innangide kokkuvõtetten olli arv langusen.

Langusele vaatemege paestus, et koprid om inimse jaoss endiseld palluvõitu. Mõtsa- ja muu kahjustuse om sundin neid rohkemb vällä püindmä ku manu tule.

Mõni luum om vahel kah koprage ädän. Näitusess I kategooria kaitsealune ebapärlikarp vai kudemiserändel lõhilase, kellel kopra paesu ja viikogude muda võeva kudemise ja kasvu ärä rikku. Teräveld om kopra mõjo tunda kuivendusraaven. Ku sääl vesi üles paesutede, sis sureve puu liigniiskuse käen ja maa-arimine om takistet. Konflikti näitavegi, kas vähä vai pallu. Kopra tegevuse ää külle, nigu viivaru oid, puhastamine, rikastamine apnikuge, uute elupaiku luumine ja toeduvuru kindlustamine kohalikele kallule ja viilindele jpm jääve tihti kahju varjun märkämede.

Kobras om jahiluum kah

Meil om kobras uvveste jahiluum 1979. aastest pääle. Edimeld anti vajadusel ütsikid lube, aga asurkonna edene-

den järest rohkemb ja laiembeld. Jahiaig om 15. august – 1. aprill. Jahisaaki olli 2014-2016 üle kuvve tuhande ja 2017 üle seitsme tuhande. Mulgimaal jääp Valgamaale umbes üts kolmandik ja Villändimaale kats kolmandikku jahimaast. Umbes sedäsi jaotuse loendet ja kütit kopra kah. Näitusess 2015 loendedi 627 kobrast, noist Valgamaal 204 ja Villändimaal 423. Jahisaak olli aastel 2017 vastaveld 343, jaotusege 134 ja 209.

Kopra elupaega

Parembede sobive väiksembe, mõtsu vahel oleva ja tasatsembe vooluge viikogude, kos leidup aasteringi süüdävid taimi ja temäl segämede om voli oma asju aia. Kuivembide maade pääl om koprid vähemb ja kos rohkemb väiksid viikogusid, sääl rohkemb. Mulgimaa om tolle poolest vahepäälne. Saman näitusess Kagu-Eestin, Valgast kagupuul, paestus kopriale elämises sobilikke viikogusid rohkemb olevet.

Tuu, ku pallu koprast kuival aal vai saastet viige kasu om, om viikogu ökoloogia omaette päätükk. Ku lühembeld üteld, sis paesu ühtlusteve vuulu ja lisave vette apnikku, mis om viielänikele kasuss. Paesutagutse muda kasuteve ärä viitaeme – undinua, vesiroosi jpt. Viivirne maa om kah niisutet ja säälne lopsakas taemestik tõmbap rohusüüjijid, nuu omakõrda kiskijid manu. Esireguleerimine om vahva asi, aga ei sobi suguki egä kõrd inimsele.

Kopra inimse säädusi ei tunne, võtave ellujäämisess, mis ja kos suuperäne. Midä väiksem maatükk, sedä terävemb om kahju tunnetemine. Enämbede om kobras tuu, kes elu ja eluaseme loovuteme piäp. Mõnikõrd om peletusaenetest ja võrke panemisest puude ümbre abi. Kige paremb om siski kopra sääl vällä püindä, kos nemä ei sobi. Vahel piisap, ku oida paras arv pesäkondi. Kos inimsel kahju ei sünni, sääl või laske temäl rahun toemetede.

Jüri Tõnisson
koprasõber

Kuvves Mulgi mälumäng sai läbi

20. märtsil tullive kigi viie Mulgimaa kihelkonna mälumängje Kärstne mõisa kokku, et viimätse, viiende mängu-jaoge selges tetä, kes sii aaste Mulgi mälumängu võitjas saap.

Täadmisteproovist võtve sel kõrral osa 6 Alliste kihelkonna viieliikmelist punti, 3 seltskonda nii Karksist ku Tarvastust, 2 Paistu võistkonda ja 1 Elme punt. Pääle selle käisive päid murdman viil Mulke seltsi inimese. Küsümuse nuputive vällä Enno Liiber, Anne Pai, Piia Mänd, Anne-Ly Ütsik, Alli Laande ja Kaire Kannistu.

Võitjas kuulutedi siikörd 160 punktige võistkond Abia (Lauri Sepp, Rein Mägi, Raivo Kutser, Eve Raska, Marje Kaaremaa). Tõise koha sai 154 punktige Halliste punt (Andres Rõigas, Ene Maaten, Maimu Paumere, Arne Putnik, Mait Mikelsaar).

Kolmande koha peräst käis kõva madin: 146 punkti ollive kokku saanu nii Mõisaküla punt ku Tarvastu Karud. Enno Liiber pidi ökva kolm küsimust manu küsime ja nii tulli sis aa pääle ärä vastate. Viimätse küsimuse pääle and silmäpilgu jagu kähkumb vastusse Mõisaküla punt (Ervin Tamberg, Laine Pedaja, Anu Laarmann, Erika Kuusk ja Ilmar Kuusk). Nemä saive sis kolmande koha.

Mälumängu mõte om au sihen oida ja inimestel tuttaves tetä Mulgimaa aalugu, elu-olu, kombit jms.

Nagu ennembgi, olli egä mängujagu esi Mulgimaa kihelkonnann. Päid murti Polli aian- dusuuringide keskusen, Suistle rahvamajan, Olstre magasiai- dan, Kulla leerimajan ja Kärstne mõisan. Enne mälumängu tetti egän majan tiijuhige ringkäik.

Egä kõrd küsiti 22 küsimust. Pääle mulgi värgi ollive teema-

Mulgi mälumängu perämine jagu peeti Kärstne mõisa saalin. Latsin olli 14 võistkonda, pildi pääl kige ihen punt Abia, kes siikörd võidu kodu viis.

Pilt: Kaire Kannistu

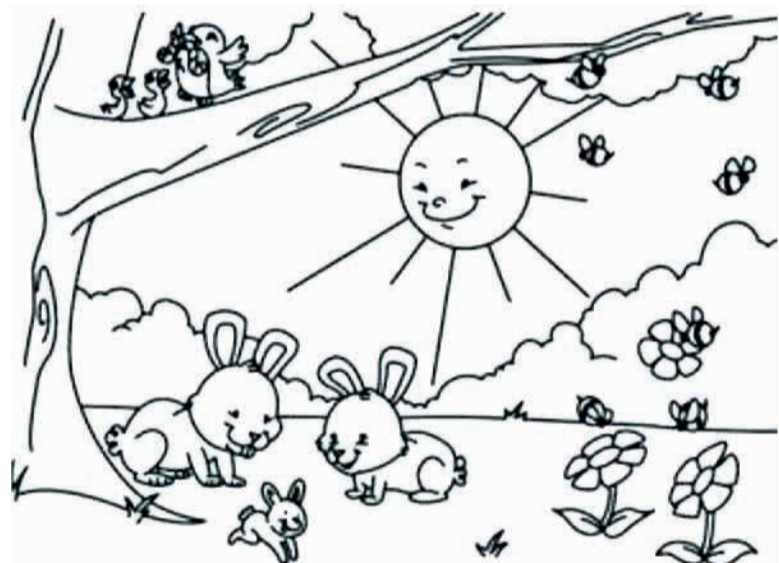
des kah „Eesti 100“ ja „Läti 100“. Muduki tulli täädä Mulgimaa sportlasi, tunda Mulgimaa valdu, muusikamehi jne.

Aitüma kigile mängjile, kohtunigele, võorustejile ja toetejile!

Kai Kannistu

Mulgi mälumängu projekti iistvedäje ja pääkõrraldeje

Latsule

Värvi pilt ärä! Mitu jänest, linnupoiga ja mesilindu pildi päält löüsit?

I	M	B	N	V	K	A	E	U	M
S	S	Ö	D	A	H	T	M	B	J
O	V	M	L	B	S	M	A	R	U
O	Õ	V	M	A	P	N	Ä	M	K
T	R	G	N	M	T	O	J	S	U
E	T	Õ	Ä	A	M	I	M	U	L
Ü	Õ	G	H	T	E	P	L	Õ	L
M	S	A	K	S	A	K	Ü	L	A
G	E	R	D	I	Ä	P	H	U	A
U	B	Ü	V	M	U	L	G	I	O

Ruute sissi om ärä paetet kümme Alliste kihelkonna külänime. KALVRE, KULLA, MARU, MULGI, SAKSAKÜLA, VABAMATSI, TILLA, TOOSI, MÕÕNASTE, PÄIDRE. Otsi vällä! Loe edes- ja tagaspidi, ülevest alla, alt üles ja viltu kah!

Kudas vanapagan taht oma abet ärä kullate

„Tere, külämiis!“ öigas vanapagan Antsule, kes temäle tii pääl vastu tulli ja kedä temä es tunne.

„Tere, tere, suur saks!“ kost Ants, kes selgeste vanapagane ärä tund.

„Ma tahas oma abet ärä kullate laske, et ta ommeti tõistmuudu vällä näes, ku egä teomihe oma. Kas sa täät kedägi, kes sedä tüüd tetä mõist?“

„Oi jah!“ üteli Ants. „Ma esi tii selle tüü sul äste ja odaves- te ärä.“

„Kas sa olet selle kotitävve kullage rahul,“ küsse vanatühi, näidäten rahakotti, mes ta taskust vällä tõmmas.

Ants vastu: „Küll iki! A mul ei ole prilla riistu ligi, piat uutma, ku ma nii kodust ärä tuu.“

„Tuu, tuu, et mul nii ruttu ku saa, kuldabe ihen oles!“

„Ma tule kähku tagasi,“ üteli Ants ja läits ärä.

Kodust võtt ta paakse ja ulka pigi ütlen ja pakild tagasi vanapagane manu. Sääl tei tule üles ja ai pigi paa sehen sulas.

„Soo! Kuld om sula!“ üteli Ants. „Pista nüid oma abe selle sissi ja oia kuni ommen selle aani sehen. Aga ärä sa liigute, mudu võip kik nurja minna. Ta küll vähä kipitep esiotsa, a mida kuumemb ta om, sedä paremb.“

„Anna raasike aiga kõnelde!“ palle vanapagan. „Kas sa jäät ommukuni esi kah siia manu?“

„Mul ei ole aiga siin man vahti,“ kost Ants, „sedä ei ole vaja kah, saat abeme esigi vällä.“

„Säh! Siin om su palk,“ üteli vanamiis ja and kullakoti Antsu kätte. „Aga kõnele viil, kos sa elät või olet. Ku mul mõnikörd viil siast tüüd tetä tulep, sis ma tää, kust meisterd otsi.“

„Mia elä linnan,“ kost Ants, „mu nimi om Siande ja miu tääd egäüits. Küsi aga miu perrä, küll su sis õige kotusse pääle juhatedes!“

„Või Siande! Aruldane nimi, aga kerge meelen pidäde,“ üteli vanapoiss. „Soo, nüid lori lõpetet! Ma pista abeme kulla sissi.“

Sorgaski tõine abeme ütlen lõvvage kuuma pigi sissi, mes talle sedäsi valu tei, et amba irevile läitsive.

Ants läits kullakotige oma tiid.

Tõine päev taht vana alb abet paa siist vällä võtta, a sii es tule, sest pigi olli ärä jahtunu. Es jää muud nõu üle, ku akas linna poole astma, et Antsu mant abi otsi. Paake kõlkni tal abeme otsan nagu Punikul rapp kaalan kunagi.

Joba tii pääl küsse ta üte ja tõise käest, kes vastu tulli: „Kas Siast olet nannu?“ A egä inime akas naarma ja kost vastu: „Ei, siast ei ole ma küll enne nannu!“ Vanapagan kõnd terve linna läbi, aga üteli inimese käest es saa ta muud vastust. Kudas ta viimäte paa lõvva otsast ärä sai, sii ei ole täädä.

Eesti muinasjutt

Saada vastusse 10. mais 2019 e-kirjage aadressi pääle aja- leht@mulgimaa.ee. Kirjute manu kah oma aadress, sest vastanu laste vahel loosime vällä auinna!

TULEMEN

Abja kultuurimajan

Välläpaneku: aprillikuul Kadi Möttuse joonistuse "Tiikond"; väiksen saalin „Mulgimaa aalugu“ – 10 tahveld Mulgimaa aaluust: Mulgimaa, küidite mine, talude välläostmine, äärbäni, laada, virgumise aig, Mulgi raudtii, linavabriku, aridus, juure. Mai- ja juunikuul Maria Kruusenvaldi ja MTÜ Igale Lapsele Pere äätegevuslik päevapildinäitus "Mis om kodu, kus om kodu".
07.04 kell 10 Villändimaa memme-taadi suvepidu õppepäev Abja koolin.
11.04 kell 18.30 Abja mälumängu perämine jagu
12.04 kell 14 nellä muusikakooli ansamblemuusika päev
17.04 kell 19 vilm "Mees, kes üllatas kõiki"
21.04 kell 10 Mulgi male 2019 IV jagu
23.04 kell 19 Baltic Sea Saxophone Quartet kontsert. Pilet 5.-/3.-
24.04 kell 17 multivilm "Kapten Morten lollide laeval"
25.04 kell 17 Meelespea lubi piduõhtu
04.05 kell 22 pidu: ans Kondor ja Retrokiirabi
12.05 kell 11 emädepäev
18.05 kell 16 Villändimaa memme-taadi suvepidu „Teel“ Abja kesklati pääl
25.05 kell 12.00 Abja muusikakooli 4. ja 7. lassi lõpupidu
30.05 kell 17 Meelespea lubi piduõhtu
01.06 lastekaitsepäev
02.06 kell 12 Abja muusikakooli kevädine konsert
23.06 jaanituli lasteaia taga latsi pääl

Karksi-Nuia kultuurikeskuse

Välläpaneku aprillikuul: Mulgi valla kunstnige kevädine näitus; Tiina Sääliku päevapildinäitus "Ilusad hetked"; Villändi kunstikooli õpilaste tüüde näitus "Lõikejõud". Maikuul: Liis Pihliku ja Reena Curphey näitus "Kokkusaamine"; Karksi-Nuia kultuurikeskuse käsitüüri tüü. Juunikuul Karksi-Nuia noordekeskuse luuvusringi Susser-Vusser näitus.
03.04 kell 19 kinu "Skandinaavia vaikus". Pilet 5.-/4.-
05.04 kell 16 ansambel Höbeniit 35
06.04 kell 13 Mulgimaa noorde võistulaulmine "Mulgi lõõrike 2019"
08.04 kell 19 konsert "Õhtukõla". Valgevene ooperi solisti. Pilet 12.-/10.-
10.04 kell 10 laste perimuspäev Väike Virre
10.04 kell 18 mälumäng
13.04 kell 9 laat kultuurikeskuse ümmer
14.04 kell 12 pühäbene kokkusaamine. Allikidege seot perimustest ja kommetest kõnelep Kristel Vilbaste.
17.04 kell 19 nukuvilm „Vanamehe multikas. Hull lehm“. Pilet 5.-/4.-
20.04 kell 10 Novusturniir
23.04 kell 17 Kitzbergi mäejuosuvõistelus
23.04 kell 18 jüriüü joosuvõistelus
27.04 kell 20 kevädine pidu. Üles astuve Karksi kihelkonna esitegevuslase. Tantsus ans Ergo. Pilet enne 5.-, sama õhtu 8.-.
02.05 kell 10 Mulgi valla noorde konverenss
12.05 kell 12 emädepäevä tähistemine
14.05 kell 18 AKG kevädine konsert
18.05 kell 9 laat kultuurikeskuse ümmer
18.05 kell 17 austemise õhtu: Ivi-Heljo Harju 80
25.05 kell 10 Novusturniir
01.06 kell 12 lastekaitsepäevä tähistemine
03.06 kell 18 Karksi-Nuia muusikakooli õpilaste konsert
13.06 kell 20 laulu- ja tantsupidu tule simman
15.06 kell 10 Novusturniir
23.06 kell 10 lille panek Vabadussõa ausamba manu
23.06 kell 21 Mulgimaa jaanituli 2019. Ans Hellad Velled, Lõõtsavägilased ja Marju Länik

Mujal Mulgi vallon

17.04 kell 14 kuulmeistride mulgi keele koolitus Kulla leerimajan
Mõisakülä muuseumin aprilli lõpuni raamatunäitus "Eesti keele õpiku läbi aa" ja 25. maini Heidi Toominga päevapildinäitus "Šveits eestlase pilgu läbi..."
18. 05 muuseumiüü "Üün om mustrit". Mõisakülä muuseum om valla kl 9-23. Pääle püsinäituse om valla Heidi Toominga päevapildinäitus ja "Rahvustre läbi kirjat käsitüü". Raha ei küsta!
Uuri manu <https://programm.muuseumioo.ee>, küsi manu tel 435 5607.

Tõrva vallon

30.03 kell 12 nallapäev „Tilk tõrva“ Tõrva kultuurimajan
31.03 kell 11 Tõrva valla noorde ja laste laulupäev kammersaalin
01.04 kell 11.15 nallapäev „Muheda mulgi“ Elme raamatukogun
07.04 kell 18 Norra miisansamble Lillebergkvartetten konsert kammersaalin
12.04 kell 19 Tsooru rahvatiatre tükk „Pooliku patu“ Ala rahvamajan
12.04 kell 19 kammersaalin Paul Neitsovi ja Tõnu Timmi konsert
14.04 kell 12 edimene Tõrva valla rattamatk, minek Tõrva kesklati pääl
18.04 kell 20 Anname au ütän ansamble Sleepwalkers Ala rahvamajan
18.04 kell 22 Tõrva noordevolikogu mälumäng Juuda pubin
19.04 kell 19 Tõrva mälumäng IV jagu
21.04 tõine Tõrva valla rattamatk, minek Tõrva kesklati pääl
23.04 jüriüü tähistemine
28.04 kolmas Tõrva valla rattamatk, minek Tõrva kesklati pääl
30.04 kell 20 volbepidu Ala rahvamajan: Hellad Velled
3.-4.05 vabariiklik koolitiatride kokkusaamine Tõrva gümnaasiumin
5.05 IV Tõrva valla rattamatk, minek Tõrva kesklati pääl
10.05 Tõrva näitemänguring 50 Tõrva kultuurimajan
11.05 Ummuli pargijoosuvõistelus
12.05 Tõrva valla aastee emä välläkuulutemine
17.05 kell 22 Tõrva noordevolikogu mälumäng Juuda pubin
18.05 muuseumiüü Elme koduluumuseumin ja muuseumi 40. sünnipäev
18.05 kell 12 Tõrva ekstreemjoosuvõistelus
25.05 tansulubi HOP konsert Tõrva gümnaasiumin
26.05 Lõune-Eesti Memme-Taadi pidu Tõrva Tantsumäel
01.06 Taagepera kiriku 365. aastepäev
01.06 lastekaitsepäev Tõrva kesklati pääl
08.06 Tõrva kodukohvikide päev ja ranna-aa akatus
15.06 kell 19 Giuseppe Verdi „Reekviem“ Tõrva kesklati pääl
21.06 kell 12 rahvalige laulumänge õpitunn Elme raamatukogun
23.06 võidutule vastuvõtmine
23.06 ülevallaline jaanituli Tõrva Tantsumäel

Villändi vallon

06.04 kell 12 Kärstne kooli maleturniir
09.04 kell 17.30 sulgpalliturniir „Mulgi latsi pääl“ Tarvasto gümnaasiumin
10.04 kell 19 Villändi valla mälumängu 10. jagu ja lõpetemine Paistu rahvamajan
17.04 kell 19 Rakvere tiatre tükk "Lahus" Mustla rahvamajan
20.04 kell 10 Villändimaa täiskasunu inimeste tiatrepäev Paistu rahvamajan
21.04 kell 19 jüriüü joosuvõistelus Olstren
24.04 kell 19 Paul Neitsovi ja Tõnu Timmi konsert Heimtali mõisan
11.05 kell 9 Tarvasto käsitüülaat
24.05 kell 18 äätegevuslik tiatre- ja muusikaõhtu "Me oolime" Heimtali mõisan
13.06 kell 10.30 laulu- ja tantsupidu tule tertemine Paistu kirikun
23.06 jaanituli Paistu spordilatsi pääl

15.06 2019 Tõrva keskvaljak

Dirigent: Risto Joost

ROYAL OPERA HOUSE

Verdi

MESSA DA REQUIEM

Photo: Perikari

Uvembet lugemist ja kullemist

„Pidu kodun“ om üles võet minevaaste maikuul Lõõtsavägilaste kodulinan Karksi-Nuian. Kaaste vahel om kogundi kaits laati: elulaat ja vilm sellest konsserdist. Üles om võet 20 täädä-tuntu lugu, näituses „Tiki-tiki-tak“, „Lillepolka“, „Vanapoisil reilender“, „Petis neuke“, „Ukuaru valss“, mitu popuriid jt. Mängive ja laulave Andres Eelmaa, Rasmus Kadaja, Tobias Tae ja Margus Põldsepp.

23. maikuu päeväl kell 10
Ala rahvamajan
23. Mulgimaa laste vulklooripäe

Oodet om kigi Mulgimaa lasteaidu vanempe rühmä latse.

Kirja saap panna 523 9232 Alli Laande võ alli.laande@gmail.com

Telli aaleht Üitsainus Mulgimaa kodu!

Telmise indeks om **03053**.

Lehte saap telli internetist www.omniva.ee või postkonturist, nigu kikki tõisi aalehti.

Üitsainus Mulgimaa tulep neli kõrda aasten ja üte aaste ind om 8 eurut.

Mulgimaa omavalitsustest, raamatukogudest ja Mulke Seltsi kogukondest saap mulgikiilset aalehte edespidi kah ilma rahate!

Mulgi Kultuuri Instituudi välläanne Üitsainus Mulgimaa

Aalehe välläandmist toetep Mulgimaa perimuskultuuri programm 2018-2021

Toimetus:

e-post: ajaleht@mulgimaa.ee
post: Mulgi Kultuuri Instituut, Leerimaja,
Kulla küla, Mulgi vald, 69509 Viljandimaa

toimendei: Kristi Ilves, tel 5344 8176
rükiarv: 2500, küllendus ja rükk:
OÜ Vali Press

Toimendusel om voli kirjatükke parande ja lühembes tetä.

Mulgi Ukuvakk kutsup kindakirjalisi toolikattit kudame

Mulgi kindakirja mustre om mede käsitüü tegijit joba ammust aiga võlunu. Ken sedä täap, mes aast. Mulgikirjalise labakinda om väegä innat ja armastet. Joba ütsinde torede kirje nime paneve ostjit pääd võnguteme ja kirikindas armume. Nii tulli meil ää mõte tetä tuulel mulgi kindakirjätse mustrege katte pääl. 20 tooli põhjakatet ja 20 esitsugust kindakirja Mulgimaa 5 kihelkunnast 20 eri kudajelt Mulgimaalt. Sihande laan meil om. Ku siule sii mõte armas om ja miildip kudade, sis lüü medege kampa. Kikke täpsempelt saat täädä mulgiukuvakk@hotmail.ee võ kõliste 514 0427 ek tule esi käimä Kooli t 2, Abja-Paluoja.

Oodame siut ja siu kudamist!

